

Briselē, 30.1.2015.
COM(2015) 34 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**Kopīgās Baltijas jūras pētniecības un attīstības programmas BONUS starpposma
izvērtēšana**

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Kopīgās Baltijas jūras pētniecības un attīstības programmas *BONUS* starpposma izvērtēšana

1. IEVADS

Šajā ziņojumā izklāstīti rezultāti, kas gūti starpposma izvērtēšanā, kura veikta saskaņā ar 13. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumā 862/2010/ES par Savienības dalību kopīgā Baltijas jūras pētniecības un attīstības programmā (*BONUS*), ko īsteno vairākas dalībvalstis. Lēmumā noteikts, ka Komisijai ne vēlāk kā 2014. gada 31. decembrī jāveic *BONUS* starpposma izvērtēšana, lai novērtētu panākumus lēmumā izklāstīto mērķu sasniegšanā, kā arī sniegtu ieteikumus par veidiem, kā turpmāk palielināt integrāciju un īstenošanas kvalitāti un efektivitāti, tostarp zinātnisko, pārvaldības un finansiālo integrāciju. Starpposma izvērtēšanā novērtē arī to, cik piemērots ir iesaistīto valstu¹ finansiālais ieguldījums, ņemot vērā šo valstu pētnieku aprindu potenciālās vajadzības. Programmas *BONUS* starpposma izvērtēšanu veica neatkarīga grupa, kurā darbojās pieci eksperti, un tās konstatējumi ir sniegti detalizētā izvērtēšanas ziņojumā².

Šajā ziņojumā ir apkopoti galvenie starpposma izvērtēšanas secinājumi un iekļautas Komisijas piezīmes.

2. PROGRAMMAS *BONUS* KONTEKSTS UN APSKATS

Baltijas jūra ir unikāla: tā ir daļēji noslēgta iekšējā jūra, viena no pasaules lielākajām iesālūdens tilpēm, kas ziemā daļēji aizsalst, un tās krastos atrodas deviņas valstis, no kurām astoņas ir ES dalībvalstis. Baltijas jūras vidi būtiski ietekmē daudzas dabas un cilvēka radītas noslodzes. Pie tām pieskaitāmi tādi piesārņotāji kā nogremdēti ķīmiskie ieroči un smago metālu savienojumi. Turklāt barības vielu augstā koncentrācija ir saistīta ar “mirušajām zonām”, kas radušās skābekļa trūkuma dēļ, aļģu ziedēšanu un ietekmi uz dabisko augu un dzīvnieku valsti. Iespaidu uz Baltijas jūras reģiona unikālo bioloģisko daudzveidību ir atstājuši arī neendēmisku svešzemju organismu ieviešana, zveja, jūras transports, atkrastes darbības, laikapstākļu mainība, augošās tautsaimniecības, kam raksturīga aizvien intensīvāka lauksaimniecības prakse un piekrastes apdzīvoto vietu paplašināšanās. Šīs noslodzes ir ievērojami samazinājušas Baltijas jūras spēju nodrošināt ilgtspējīgus produktus un pakalpojumus, no kuriem reģions ir atkarīgs gan tieši, gan sociālo, kultūras un ekonomisko ieguvumu aspektā.

Eiropadome 2007. gadā pauda bažas par Baltijas jūras vides stāvokli, kā atspoguļots Komisijas paziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Eiropas Savienības stratēģiju Baltijas jūras reģionam³.

¹ Dānija, Vācija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Polija, Somija un Zviedrija.

² <http://ec.europa.eu/smart-regulation/evaluation/search/download.do?documentId=12453881>.

³ COM(2009) 248 galīgā redakcija, 2009. gada 10. jūnijs.

Zinātne var pievērsties šiem jautājumiem un rast risinājumus steidzamajām vides problēmām, ar kurām saskaras Baltijas jūra. Tātad ir nepieciešams kāpināt Baltijas jūras reģionā veiktās pētniecības kvalitāti un kvantitāti, izstrādājot un ieviešot pilnībā integrētu pieeju, kas ļautu racionalizēt un mērķtiecīgi orientēt visu robežvalstu attiecīgās pētniecības programmas, lai koordinēti, efektīvi un lietpratīgi risinātu sarežģītos un steidzamos jautājumus.

Atsaucoties uz iepriekšminēto un ņemot vērā līdzšinējo virzību uz lielāku pētniecības integrāciju, ko 2003.–2008. gadā atbalstīja *ERA-NET*⁴ un 2007.–2012. gadā *ERA-NET Plus*, Padome aicināja Komisiju iesniegt priekšlikumu izveidot Līguma par Eiropas Savienības darbību 185. panta (bijušais Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 169. pants) iniciatīvu, kas būtu paredzēta Baltijas jūras reģionam un dotu ES iespēju piedalīties pētniecības programmās, ko kopīgi īsteno vairākas dalībvalstis. 185. panta iniciatīvu mērķis ir panākt valstu pētniecības programmu noturīgu integrāciju, lai tādējādi pārvarētu sadrumstalotību un integrētu zinātnes, finanšu un pārvaldības līmeni.

Programma *BONUS* tika izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumu⁵ kā Dānijas, Vācijas, Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Polijas, Somijas un Zviedrijas (“iesaistītās valstis”) kopuzņēmums 185. panta nozīmē, un tajā piedalās ES.

Programmas vispārīgais mērķis ir šāds: “*BONUS ir jāpalielina Baltijas jūras reģiona pētniecības spējas, kas sekmētu konkrētam mērķim piemērotu noteikumu, politikas un pārvaldības prakses izstrādi un ieviešanu, lai efektīvi reaģētu uz galvenajiem vides un sabiedrības problēmjautājumiem, ar kuriem saskaras un turpmākajos gados saskarsies attiecīgais reģions, un lai uzlabotu patlaban sadrumstalotās Baltijas jūras reģiona vides pētniecības plānošanas un pieejas lietderīgumu un efektivitāti, integrējot Baltijas jūras sistēmas pētniecības pasākumus stabilā, sadarbīgā, cieši integrētā un mērķtiecīgi orientētā starptautiskā starpdisciplīnu programmā. BONUS palīdzēs arī izveidot un strukturēt Eiropas Pētniecības telpu Baltijas jūras reģionā*”⁶.

Lai sasniegtu šo mērķi, *BONUS* ir jāizstrādā politikas virzīta stratēģiska pētniecības programma, jāpalielina pārrobežu un starpnozaru publisko pētniecības programmu koordinācija un integrācija, jāpaaugstina pētniecības spēja Baltijas jūras reģiona valstīs, kurās pētniecība ir mazāk intensīva, jāizstrādā piemērota īstenošanas kārtība, kas piemērojama kopīgai pārvaldībai izraudzītam tiesību subjektam un vadības struktūrai, un jāizsludina starptematiski, stratēģiski orientēti uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus, kas paredzēti vairākiem partneriem.

Programmas *BONUS* budžets ir EUR 100 milj., no tiem maksimālais Eiropas Savienības finansiālais ieguldījums ir EUR 50 milj., un iesaistītās valstis ir sniegušas pretieguldījumu, kas nepārsniedz minēto robežapjomu. Līdz 25 % no valstu ieguldījuma var sniegt natūrā, piemēram, bez maksas nodrošinot infrastruktūru, ko saņēmēji var izmantot *BONUS* projektos.

BONUS īsteno Eiropas Ekonomisko interešu grupa (*BONUS EEIG*), kas izveidota Helsinkos. Sekretariāts ir atbildīgs par administratīvo, finansiālo un līgumisko jautājumu pārvaldību un sniedz ziņojumus Vadības komitejai. Vadības komitejā darbojas pārstāvji no visām

⁴ Septītās pamatprogrammas (7PP) finansēšanas instruments, kas atbalsta valstu pētniecības tīklu veidošanu; http://cordis.europa.eu/fp7/coordination/about-era_en.html.

⁵ Lēmums Nr. 862/2010/ES, 2010. gada 22. septembris.

⁶ Lēmuma Nr. 862/2010/ES I pielikuma I iedaļa.

iesaistītajām valstīm, un tā ir augstākā programmas vadības struktūrvienība. Vadības komiteja pieņem lēmumus un piešķir Sekretariātam darba pilnvaras. Komisijai šajā struktūrvienībā ir pastāvīgā novērotāja statuss.

Saskaņā ar lēmumu *BONUS* īstenošana notiek divos posmos: sākotnējā stratēģiskajā posmā un tam sekojošā īstenošanas posmā. Sākotnējā stratēģiskajā posmā *BONUS EEIG* ir izstrādājusi stratēģisko pētniecības programmu un vienojusies par vajadzīgo detalizēto īstenošanas kārtību. Šī kārtība atbilst 7PP vispārīgajiem principiem un attiecas uz noteikumiem par finanšu pārvaldību, finansējuma likmēm un ziņošanas prasībām, kas noteiktas īstenošanas nolīgumā, kuru Komisija un *BONUS EEIG* noslēgusi 2012. gada oktobrī pēc *ex ante* revīzijas, kurā tika pārbaudīta *BONUS EEIG* spēja pārvaldīt programmu, un pēc pasākumiem, kas veikti kritisko ieteikumu sakarā.

Ar īstenošanas nolīguma noslēgšanu sākās *BONUS* īstenošanas posms. Īstenošanas posmam ir jāilgst vismaz 5 gadus, proti, līdz 2017. gada oktobrim, un tam jāaptver galvenokārt uzaicinājumu publicēšana, priekšlikumu atlase un atbalsts sadarbīgas pētniecības projektiem. Vēl citi pasākumi ir rezultātu izplatīšana, stratēģiskās pētniecības programmas regulāra atjaunināšana, saskare ar zinātnes politiku, sadarbošanās un paraugprakses apmaiņa ar attiecīgajām zinātnieku aprindām citu Eiropas jūru baseinu valstīs.

2012. gada novembrī *BONUS* publicēja pirmos uzaicinājumus, kas attiecās uz tematiem *Dzīvotspējīga ekosistēma* un *Inovācija*. Pēc izvērtēšanas atbalsta saņemšanai tika ieteikti 7 projekti, kas iesniegti pēc uzaicinājuma *Dzīvotspējīga ekosistēma*⁷, un 13 projekti, kas iesniegti pēc uzaicinājuma *Inovācija*⁸. *Dzīvotspējīgas ekosistēmas* dotācijas tika piešķirtas 2014. gada sākumā un *Inovācijas* dotācijas 2014. gada otrajā pusē. Trešais uzaicinājums, kas attiecas uz tematu *Ilgspējīgi ekosistēmas pakalpojumi*, tika publicēts 2014. gada janvārī, un tāpēc tas šajā izvērtējumā nav aplūkots.

Ir organizēti dažādi rezultātu izplatīšanas pasākumi, tostarp sadarbība ar Helsinku komisiju (*HELCOM*)⁹, Baltijas jūras reģiona programmu¹⁰ un Eiropas Parlamentu.

3. NEATKARĪGAS EKSPERTU GRUPAS VEIKTĀS STARPPOSMA IZVĒRTĒŠANAS ZIŅOJUMS UN KOMISIJAS PIEZĪMES

Izvērtēšanas ziņojumā ir aprakstīti panākumi lēmuma 2. pantā un I pielikumā izvirzīto *BONUS* mērķu sasniegšanā, kā arī integrācijas pakāpe, īstenošanas kvalitāte un efektivitāte.

Komisija uzskata, ka ekspertu grupas izmantotā metodika ir pareiza. Galvenie izvērtēšanā izmantotie datu avoti bija dokumenti par programmu *BONUS*, saistītām ES rīcībpolitikām un citām programmām, kas saistītas ar Baltijas jūras reģionu. Ir aptaujāts arī plašs iekšējo un citu svarīgu ieinteresēto personu loks. Tas deva iespēju savstarpēji salīdzināt datus un pēc tam izdarīt stabilus secinājumus. Piemēram, ekspertu grupa novēroja *BONUS* Vadības komitejas sanāksmi, un tas ļāva tai pārliecināties, ka pētniecības projektu atlase notiek korekti, pamatojoties tikai uz sarindojumu prioritārā secībā, kas sagatavots, vadoties pēc neatkarīgu ekspertu piešķirta izcilības vērtējuma, un atbilst 7PP noteikumiem.

⁷ http://www.bonusportal.org/bonus_projects/viable_ecosystem_projects_2012.

⁸ http://www.bonusportal.org/bonus_projects/innovation_projects.

⁹ Baltijas jūras vides aizsardzības komisija – Helsinku komisija; <http://helcom.fi/>.

¹⁰ <http://eu.baltic.net/>.

Tā kā starpposma izvērtēšana notika pārāk agrīnā īstenošanas posmā, kurā nebija iespējams izdarīt secinājumus, pamatojoties uz *BONUS* atbalstīto pētniecību, ir saprotams, ka sākotnējie secinājumi ir izdarīti, pamatojoties uz pētniecības tematiku un pētniecības dotāciju rezultātiem līdzīgās jomās, kuras atbalstīja iepriekšējie *ERA-NET*.

3.1.–3.5. iedaļā ir sniegts izvērtēšanas ziņojumā izdarīto ekspertu secinājumu kopsavilkums, un Komisijas nostāja par tiem ir pausta 4. iedaļā.

3.1. Būtiskums

Programmas *BONUS* mērķi tika izvirzīti, reaģējot uz daudzām dabas un cilvēka radītām noslodzēm, kuras nodara būtisku kaitējumu Baltijas jūras vides stāvoklim un tās spējai ilgtermiņā nodrošināt produktus un pakalpojumus, no kuriem atkarīgs šis reģions.

Pateicoties regulējumam, Baltijas jūras vide pēdējos gados ir uzlabojusies, tomēr uzlabojumi nav tik lieli, kā gaidīts, un Baltijas jūrai joprojām ir raksturīga toksisko aļģu ziedēšana, “mirušās zonas”, kas radušās skābekļa trūkuma dēļ, svešzemju sugas, noplicinātas zvejniecības un pārblīvēta jūras telpa.

Baltijas jūra ir gandrīz pilnībā noslēgta ekosistēma, kurā ūdens apmaiņa norit ļoti lēni un vērojama kompleksa mijiedarbība starp ekosistēmām, cilvēka darbībām, sauszemi un jūru. Izvērtēšanas ziņojumā uzsvērts, cik vērtīga joprojām ir *BONUS* integrētā pieeja. Tajā norādīts, ka visu Baltijas jūras reģiona valstu iesaistīšanās ir būtiska, jo tā veicina kopīgu izpratni un koordinētas darbības ar mērķi risināt problēmas, ar kurām saskaras Baltijas jūra.

Šajā sakarā programmā *BONUS* ir veikta plaša apspriešanās ar ieinteresētajām personām un, vienojoties ar visām iesaistītajām valstīm, ir izstrādāta politikas virzīta stratēģiskā pētniecības programma, kurā noteiktas galvenās pētniecības vajadzības un prioritātes, kam būtu jāpievēršas, lai uzlabotu Baltijas jūras vidi un veicinātu ilgtspējīgu attīstību, kas sekmēs Baltijas jūras reģiona valstu ekonomiku.

Pēc vēl vienas plašas apspriešanās ar ieinteresētajām personām stratēģiskā pētniecības programma¹¹ tika atjaunināta 2014. gada janvārī.

BONUS turpina novērst līdz šim sadrumstaloto vides pētniecības plānošanu reģionā un ir izveidojusi noturīgu, sadarbīgu, starpdisciplināru un daudznacionālu pētniecības programmu. Tajā tiek radītas zināšanas, kas noder, lai stiprinātu zinātniski pamatotu pārvaldību un ilgtspējīgu attīstību labākai Baltijas jūras nākotnei.

Tādu valstu pētniecības programmu integrācijas pakāpe, kādu izdevies sasniegt *BONUS*, ir bijusi iespējama pēc desmit gadiem aizvien ciešākas sadarbības, kuru atbalstījuši iepriekšējie *ERA-NET*.

Kopumā ekspertu grupa secinājusi, ka sākotnējie mērķi, kuru dēļ programma *BONUS* tika izveidota, joprojām ir aktuāli un ka stratēģiskās pētniecības programmas īstenošana sekmēs

¹¹ http://www.bonusportal.org/files/2981/Publication_No._14.pdf.

pētniecību un inovāciju, kas arī turpmāk būs orientētas uz Baltijas jūras reģiona sasāpējušajām problēmām.

3.2. Lietderīgums

Izvērtēšanas ziņojumā teikts, ka programmā *BONUS* ir sasniegta augsta līmeņa transnacionāla zinātniskā integrācija, un tas izdevies, pateicoties vienotai pētniecības tematu noteikšanai un vienotai projektu priekšlikumu izvērtēšanai, kas pamatojas uz izcilību un ko veic neatkarīgi eksperti, kuru valstspiederība netiek ņemta vērā. Šīs pieejas un tīklu veidošanas pasākumu rezultātā ir radusies transnacionāla pētniecības kopiena, kas ir būtiski mazinājusi Baltijas jūras pētniecības sadrumstalotību un pastiprinājusi valstu pētniecības programmu integrāciju.

Izvērtēšanas ziņojumā secināts, ka *BONUS EEIG* darbības pārvaldībā tiek izmantots visaptverošs un atbilstošs procedūru kopums. Finanšu pārraudzību nodrošina izpilddirektors un kvalificēts finanšu vadītājs. Ir atzīts, ka *BONUS EEIG* lietpratīgi pilda īpaši izveidotās īstenošanas struktūras uzdevumus, proti, veic darbības pārvaldību un nodrošina vispārīgo finansēšanas noteikumu piemērošanu.

Pēc sarunām un novērošanas Vadības komiteja tika atzīta par prasmīgu struktūrvienību, kurā valda uzticība starp tās locekļiem un tiek ievērota konstruktīva pieeja problēmu risināšanai. Komisija novērotāja statusā piedalās Vadības komitejas sanāksmēs, un tās devums ir atzīts par vērtīgu atbalstu konstruktīvām diskusijām *BONUS* tiesiskajā satvarā.

Finanšu integrācija tiek nodrošināta ar kopējiem finansēšanas noteikumiem un vienu budžetu katram *BONUS* uzaicinājumam iesniegt pētniecības priekšlikumus. Projektus atlasa centralizētā izvērtēšanā, ko veic neatkarīgi eksperti, piemērojot 7PP noteikumus un stingri pieturoties pie saraksta, kas sarindots pēc punktu skaita, un neņemot vērā citus faktorus, tādus kā valstu kvotas.

Ziņojuma sagatavošanas laikā Eiropas Savienība un iesaistītās valstis kopīgi bija atbalstījušas 20 pētniecības projektus EUR 32 milj. vērtībā, kuros tika meklētas atbildes uz svarīgiem jautājumiem, piemēram, kā samazināt barības vielu ieplūdes no krasta, kā veicināt zvejniecības ilgtspēju, kā sekmēt labāku jūras vides un jūrā notiekošo darbību kombināciju monitoringu. Pēc trešā uzaicinājuma nu tiek noformētas dotācijas, ar kurām tiks atbalstīti turpmāki projekti, kurus, piemērojot 7PP noteikumus, pozitīvi novērtējuši neatkarīgi eksperti, un līdz programmas *BONUS* pabeigšanai 2017. gadā tiks izsludināti vēl citi uzaicinājumi.

Uzaicinājumā *Inovācija* 25 % no atlasītiem izturējušajiem saņēmējiem bija uzņēmumi, no kuriem 16 % bija MVU. Turpretī uzaicinājumā *Dzīvotspējīga ekosistēma* MVU veidoja tikai 3 % no atlasītiem izturējušajiem saņēmējiem, jo pieeja tajā bija vairāk vērsta uz fundamentālajiem pētījumiem, un tātad ir vajadzīgi pasākumi, kas palielinātu MVU līdzdalību.

Pamatojoties uz atbalstīto projektu tematiku un rezultātiem, kas gūti līdzīgos pētījumos, kurus atbalstījuši iepriekšējie *ERA-NET*, izvērtēšanas ziņojumā izteikta pārliecība, ka programmas *BONUS* atbalstītie pētījumi būs kvalitatīvi un tiks plaši citēti.

Izvērtēšanas ziņojumā atzinīgi novērtēta programmas aktīvā komunikācijas politika, proti, regulāra apkārtrakstu, biļetenu un īpašu kopsavilkumu publicēšana. *BONUS* iesaistās attiecīgo

organizāciju, piemēram, *HELCOM*, okeāniem veltītās *KPI*¹² un *ICES*¹³, darbā. *BONUS* pārstāvji bieži ir galvenie referenti arī jūras zinātniskajai pētniecībai veltītos pasākumos un citos pasākumos, kas saistīti ar sadarbību pētniecībā, tādos kā Eiropas jūras diena, *EurOcean* konference un ES Baltijas jūras reģiona stratēģijas forums. *BONUS EEIG* ir izpētījusi, cik lietderīgi ir tās veiktie rezultātu izplatīšanas pasākumi, un izdarītos secinājumus tā izmantos, lai pasākumus padarītu vēl mērķtiecīgākus un lai kāpinātu savu publikāciju izmantojumu un tātad arī ietekmi.

BONUS ietekmi iespējams palielināt ar atklāto datu piekļuves politiku un publiski pieejamu metadatu bāzu izmantošanu, jo tādā veidā rezultāti būtu plašāk pieejami un būtu iespējams labāk izprast mehānismus, kas apdraud Baltijas jūras vidi.

BONUS atbalsta Jauno zinātnieku klubu, rīkojot pasākumus ar mērķi veicināt profesionālās prasmes plašākā nozīmē, piemēram, prasmes iepazīstināt ar pētījumiem ar zinātni nesaistītu auditoriju. Šādi pasākumi sekmē pētnieku spēju sadarbīties ar plašāku sabiedrību un tādējādi palielināt sava darba ietekmi.

Iesaistītās valstis finansiālās saistības uzņēmas programmas *BONUS* sākumā uz visu tās darbības laiku. Dažas iesaistītās valstis ir atvēlējušas vairāk līdzekļu nekā citas. Pirmajos *BONUS* uzaicinājumos gūtā pieredze liecina, ka pastāv neatbilstība starp atvēlētajiem valstu līdzekļiem un līdzekļiem, kas vajadzīgi, lai atbalstītu sekmīgos valstu saņēmējus, kas noskaidroti katrā priekšlikumu izvērtēšanā. Dažos gadījumos paredzētais valsts finansējums ir nepietiekams, lai atbalstītu sekmīgos saņēmējus attiecīgajā valstī. Līdz šim trūkums ir novērsts, elastīgi pārņemot līdzekļus no tām iesaistītajām valstīm, kas sniegušas papildu finansējumu. Tomēr šādu risinājumu meklēšana katrā gadījumā atsevišķi ir radījusi nenoteiktību un paildzinājusi laiku, kas pāriet līdz dotācijas piešķiršanai.

Vēl viens jautājums attiecas uz valstu ieguldījumu procentuālo daļu, kas *BONUS* tiek sniegta natūrā, nododot infrastruktūru bezmaksas izmantošanai *BONUS* projektos. *BONUS EEIG* bija paredzējusi, ka natūrā veikto ieguldījumu vērtība būs 25 % no kopējiem valstu ieguldījumiem, proti, tiks sasniegta lēmumā atļautā maksimālā vērtība. Tomēr pirmās pazīmes liecina, ka valstu veiktie infrastruktūras ieguldījumi natūrā ir mazāki, nekā gaidīts. Ja tā turpināsies, paredzamie iesaistīto valstu naudas ieguldījumi nebūs pietiekami un būs jāpalielina, lai kompensētu šo trūkumu.

3.3. Efektivitāte

BONUS Sekretariātā ir nodarbinātas septiņas personas, un izvērtēšanas ziņojumā atzīts, ka tas ir pietiekami, lai pārvaldītu programmu, un nodrošina nelielu rezerves kapacitāti slimības, atvaļinājumu u. tml. gadījumiem. Lēmumā noteikts, ka *BONUS* darbības izmaksas nedrīkst pārsniegt EUR 5 milj., un izvērtēšanas ziņojumā atzīts, ka tās ir samērīgas (5 % no kopējām izmaksām). Izvērtēšanas ziņojumā minēts arī tas, ka iesaistītās valstis nodrošina papildu resursus Sekretariāta darbam ārpus *BONUS* struktūras 185. panta nozīmē, lai atbalstītu tādus papildu pasākumus kā darbsemināri, publikācijas un rezultātu izplatīšana. Tātad EUR 5 milj. nesedz pilnīgi visus pasākumus, kas saistīti ar programmas *BONUS* darbību. Ja tiktu ņemti vērā papildu pasākumi, kas neietilpst 185. panta darbības jomā, kopējās darbības izmaksas būtu gandrīz EUR 7 milj. un līdzinātos tai pārvaldības izmaksu daļai, kas piemērojama ES pētniecības projektos.

¹² KPI "Veselīgas un produktīvas jūras", <http://www.jpi-oceans.eu/>.

¹³ Starptautiskā Jūras pētniecības padome (*ICES*), <http://www.ices.dk>.

Izvērtēšanas ziņojumā atzīmēts, ka stratēģiskais posms bijis ilgāks nekā paredzētie 18 mēneši, galvenokārt tāpēc, ka nebija viegli izstrādāt detalizētu īstenošanas kārtību, kura iekļautos attiecīgajā tiesiskajā regulējumā un par kuru varētu vienoties visas iesaistītās puses.

Izvērtēšanas ziņojumā lēsts, ka vidējā procentuālā daļa no attiecīgā valsts pētniecības finansējuma, kas novirzīts ar *BONUS* starpniecību, ir 14 %.

Izvērtēšanas ziņojumā norādīts, ka valstu finansiālo ieguldījumu pārvaldība, ko atsevišķi veic katra valsts finansētāja iestāde¹⁴, ir radījusi nevajadzīgu sarežģītību. Tas nozīmē, ka *BONUS EEIG* par katru uzaicinājumu ir jānoslēdz atsevišķs finansēšanas nolīgums ar katru valsts finansētāju iestādi, lai nodrošinātu valsts līdzekļu pareizus maksājumus, kopējo finansēšanas noteikumu piemērošanu un revīzijas tiesības. Valsts finansētājas iestādes maksājumus attiecīgajiem saņēmējiem pārvalda saskaņā ar finansēšanas nolīgumu. Tas daudzkārho finansējuma plūsmas un administratīvās procedūras. Projekta līmenī katrs saņēmējs saņem divas finansējuma plūsmas, un viņam jāsniedz divi ziņojumi – *BONUS EEIG* un valsts līmenī. Ir acīmredzams, ka šādā veidā pārvaldīt vairākas finansējuma plūsmas integrētā programmā ir neefektīvi.

Salīdzinājumā ar citām 185. panta iniciatīvām *BONUS* ir maza programma. Tomēr administratīvās prasības ir līdzīgas neatkarīgi no attiecīgā finansējuma apjoma. Tātad *BONUS* administratīvais slogs ir relatīvi liels salīdzinājumā ar programmas apmēru.

3.4. ES pievienotā vērtība

Izvērtēšanas ziņojumā norādīts, ka Baltijas jūra ir kompleksa vide ar daudziem savstarpēji saistītiem dalībniekiem dažādās jomās, kas aptver transportu, tūrismu, zvejniecību, plānošanu un lauksaimniecību. Baltijas jūra ir gandrīz noslēgta vide, kurā jāpiemēro aprites ekonomikas principi, lai ilgtermiņā nodrošinātu noturīgu attīstību. Baltijas jūras krastos atrodas galvenokārt ES dalībvalstis, tātad tas ir reģions, kurā tādai koordinētai makroreģionālai ES rīcībai kā *BONUS* ir liela ietekme.

ES iesaistīšanās palīdz novērst sadrumstalotību un veidoties zināšanu un finansiālo resursu kritiskajai masai, kas vajadzīga, lai risinātu problēmas, ar kurām saskaras Baltijas jūra. ES ieguldījuma vērtību ir kāpinājuši iesaistīto valstu ieguldījumi, kas veikti līdzvērtīgā apmērā (50 %). Izvērtēšanas ziņojumā atzīts, ka bez ES iesaistīšanās *BONUS* mērķus nebūtu iespējams sasniegt.

Izvērtēšanas ziņojumā teikts, ka, izmantojot saprašanās memorandu, *BONUS* ir izveidojusi efektīvu sadarbības mehānismu, lai subjekti no Krievijas Federācijas varētu piedalīties bez ES atbalsta. Komisija uzskata, ka šī līdzdalība ir vērtīga, jo tā veicina kopīgu pieeju to jautājumu risināšanā, kas ES rada bažas Baltijas jūras reģionā.

3.5. Saskaņotība

¹⁴ Iespēja atsevišķi pārvaldīt valstu līdzekļus izriet no lēmuma 1. pielikuma 3.4. iedaļas, kurā teikts: "Iesaistītā valsts var nolemt pati pārvaldīt savu finansējumu un novirzīt savu naudas ieguldījumu tikai un vienīgi savas valsts pētījumam, kuru centralizēti izvēlas *BONUS EEIG*, vai arī ļaut, lai tās naudas ieguldījumu centralizēti pārvalda *BONUS EEIG*."

BONUS ir transversāla iniciatīva, kas ir piemērota dažādajām problēmām, ar kurām saskaras Baltijas jūra.

Izvērtēšanas ziņojumā norādīts, ka *BONUS* sniedz nozīmīgu devumu ES Baltijas jūras reģiona stratēģijas un tās mērķa “glābt jūru” sasniegšanā. Piemēram, programma *BONUS* ir skaidri minēta Komisijas ziņojumos par “makroreģionālo stratēģiju pārvaldību”¹⁵, “makroreģionu stratēģiju pievienoto vērtību”¹⁶, “Eiropas Savienības stratēģiju Baltijas jūras reģionam”¹⁷ un paziņojumā “par Eiropas Savienības stratēģiju Baltijas jūras reģionam”¹⁸.

Turklāt *BONUS* atbalsta inovāciju, kas palīdz sekmēt ilgtspējīgu “Jūras nozaru ekonomiku” saskaņā ar mērķiem, kuri izvirzīti Komisijas paziņojumā “Jūras nozaru izaugsme un izaugsmes noturību veicinošās iespējas”¹⁹, un īpaša atsauce uz *BONUS* ir iekļauta arī Komisijas dienestu darba dokumentā “Ilgspējīgas jūras nozaru izaugsmes programma Baltijas jūras reģionam”²⁰.

Ir atzīts, ka *BONUS* veicina ilgtspējīgu zvejniecību Baltijas jūrā saskaņā ar ES kopējo zivsaimniecības politiku²¹. Turklāt *BONUS* pievēršas jautājumiem par sauszemes/jūras saskarpunktiem un atbalsta kopīgas pieejas, kā mērīt “labu vides stāvokli” saskaņā ar ES Jūras stratēģijas pamatdirektīvu²².

BONUS sasaucas ar Helsinku komisijas (*HELCOM*) darbu un Helsinku konvencijas pārvaldību; šī konvencija ir galvenais starptautiskais nolīgums par jūras vides aizsardzību Baltijas jūrā. Programmai *BONUS* šajā struktūrā ir novērotāja statuss, un izvērtēšanas ziņojumā ir izcelta *BONUS* atbalstītās pētniecības nozīme *HELCOM* Baltijas jūras rīcības plāna īstenošanā.

4. SECINĀJUMI

Izvērtēšana ir atzīta par pareizu, un tā atspoguļo rezultātus, kas iegūti loģiskā analīzē, kuru pamatojoties uz atbilstošu metodiku, ir veikuši augsti kvalificēti eksperti. Pamatojoties uz iepriekšminēto, Komisija uzskata, ka *BONUS* pakāpeniski virzās uz tās mērķu sasniegšanu un ir sekmīgi izveidojusies par integrētu pētniecības un attīstības programmu Baltijas jūras sasāpējušo problēmu risināšanai. *BONUS* novērš pētniecības programmu sadrumstalotību, apvieno daudzējādas prasmes un mērķtiecīgi virza centienus nolūkā radīt būtiskas zināšanas un inovatīvus risinājumus, kas ļautu pārvarēt Baltijas jūras vides problēmas. Ir norādīts, ka sakarā ar *BONUS* transversālo raksturu un atšķirīgajām pētniecības finansēšanas struktūrām iesaistītajās valstīs ir grūti precīzi kvantificēt valstu resursu daļu, kas mobilizēta ar *BONUS* starpniecību.

BONUS makroreģionālā pieeja Baltijas jūrai un tās sateces baseiniem ir radījusi spēcīgāku ietekmi, nekā būtu radījusi plašāka programma, kas vērsta uz visu ES kopumā. Izveidojot ciešākas saiknes starp *BONUS* un Baltijas jūras reģiona programmu, ietekme tiek vēl

¹⁵ COM(2014) 284, 2014. gada maijs.

¹⁶ COM(2013) 468, 2013. gada jūnijs.

¹⁷ COM(2011) 381, 2011. gada jūnijs.

¹⁸ COM(2012) 128, 2012. gada marts.

¹⁹ COM(2012) 494, 2012. gada septembris, un http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/blue_growth/index_lv.htm.

²⁰ SWD(2014) 167, 2014. gada maijs.

²¹ http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/index_lv.htm.

²² Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 17. jūnija Direktīva 2008/56/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai jūras vides politikas jomā.

pastiprināta, un tas ir saskaņā ar pamatprogrammas “Apvārsnis 2020”²³ mērķiem, jo arī tā tiecas vēl vairāk stiprināt sinerģijas starp pētniecību un Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem.

BONUS integrē pētniecības plānošanu, atbalsta Eiropas pētniecības telpas izveidi un palīdz īstenot vairākas galvenās rīcībpolitikas, jo īpaši ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam, ES Jūras stratēģijas pamatdirektīvu, ES kopējo zivsaimniecības politiku un *HELCOM* Baltijas jūras rīcības plānu.

Lai gan ir sasniegta noturīga integrācija, jo īpaši augsta zinātnes un pārvaldības integrācijas pakāpe, finansiālā integrācija joprojām sagādā grūtības.

Lai stiprinātu *BONUS* potenciālos rezultātus, izvērtēšanas ziņojumā sniegti šādi ieteikumi.

1. Sagatavot apkopujošu pārskatu par *BONUS* atbalstītajiem pētījumiem (no *ERA-NET* līdz pašreizējam 185. panta iniciatīvas statusam). Tas uzskatāmi parādītu sasniegumus un ietekmi.
2. Tiekies apkopot valstu līdzekļus, lai samazinātu finansējuma plūsmu skaitu un no tā izrietošo sarežģītību. Tas nodrošinātu efektīvāku pārvaldību, saīsinātu laiku līdz dotācijas saņemšanai un novērstu grūtības, kas saistītas ar kopējo finansēšanas noteikumu piemērošanu valsts pārvaldes iestādēs.
3. Veikt pasākumus, lai palielinātu infrastruktūras ieguldījumus natūrā *BONUS* projektos. Piemēram, valstu pārvaldes varētu radīt stimulu daļēji subsidēt infrastruktūras nodrošināšanu programmai *BONUS*. Ja infrastruktūras nodrošinājumu natūrā nebūs iespējams palielināt, būs vajadzīgi turpmāki valstu ieguldījumi naudā, lai varētu pilnībā īstenot *BONUS*.
4. Veikt pasākumus, lai nodrošinātu *BONUS* projektu sinerģijas un sadarbības tīklus ar citiem projektiem un iniciatīvām Baltijas jūras reģionā.
5. Intensificēt mijiedarbību starp *BONUS* Konsultatīvo padomi un Vadības komiteju, piemēram, organizējot virtuālas tiešsaistes sanāksmes.
6. Paziņojumos, kuros izcelta *BONUS* radītā ietekme, pievērsties vajadzībām, ko pauž konkrētas ieinteresēto personu grupas: iestādes, konvencijas, rīcībpolitikas, Komisijas ģenerāldirektorāti, ministrijas un reģionālās iestādes, arī tās, kas atbild par reģionālo attīstību.
7. Iesaistītajām valstīm un Komisijai būtu jāizvērs stratēģiskā komunikācija, kuras mērķis ir dažādiem iesaistītajiem ģenerāldirektorātiem darīt zināmu *BONUS* finansēto pētījumu rezultātu potenciālu dažādu rīcībpolitiku izstrādē un pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” satvarā. Iesaistītajām valstīm būtu jāpalielina informētība par *BONUS* ietekmi uz valstu programmām, piemēram, attiecībā uz zvejniecību pārvaldību, reģionālo attīstību, piekrastes zonas attīstību, lauksaimniecību u. c.

²³

<http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/>.

8. Uzlabot *BONUS* uzraudzību, ieviešot sistemātiskāku datu iegūvi un to rezultātu un ietekmes analīzi, kas izriet no *BONUS*, piemēram, regulāri nodrošinot ieinteresēto personu viedokļu mērķtiecīgu izziņāšanu un sekojot pārmaiņām kopsummās un valsts līdzekļu daļās, kas novirzītas ar *BONUS* starpniecību.
9. Paziņojumus par uzaicinājumiem iesniegt priekšlikumus mērķtiecīgi vērst uz MVU, sniegt MVU papildu atbalstu pieteikumu iesniegšanā un atvieglot to iesaistīšanos veidojamajos projektu konsorcijs.

Komisija akceptē šos ieteikumus, un uzskata, ka tie pamatojas uz atbilstošu analīzi un pareizu metodiku. Ieteikumi tiks ņemti vērā diskusijās starp Komisiju un *BONUS EEIG*, un to ieviešanai tiks sekots līdzi, Komisijai veicot programmas *BONUS* pārraudzību.

Otrais un trešais ieteikums par valstu līdzekļu nodrošināšanu tiek uzskatīts par īpaši svarīgu. Valstu līdzekļu atsevišķa pārvaldība iekšzemes saņēmējiem ir radījusi mazāk efektīvu struktūru. Trūkst “faktiska kopējā fonda”, kurā apvienoti valstu līdzekļi, un tāpēc rodas risks, ka nebūs pieejams pietiekams valsts finansējums, lai atbalstītu atlasītos izturējušos saņēmējus no dažām valstīm turpmākos *BONUS* uzaicinājumos. Lai to nepieļautu, iesaistītajām valstīm jāspēj nodrošināt pietiekama valsts finansējuma pieejamību, lai atbalstītu visus saņēmējus sekmīgajos *BONUS* projektos. Turklāt agrīnas pazīmes liecina, ka valstis, iespējams, sniedz nepietiekamu infrastruktūras ieguldījumu natūrā. Ikviens trūkums būs jānovērš, vai nu nodrošinot lielākus ieguldījumus natūrā, proti, ļaujot infrastruktūru bez maksas izmantot *BONUS* projektos, vai arī palielinot valstu ieguldījumus naudā. Citādi radīsies nopietns trūkums, proti, *BONUS* netiks īstenots līdz pilnajai programmas finansiālajai vērtībai EUR 100 milj. apmērā.

Turklāt saskaņā ar šiem ieteikumiem Komisija meklēs iespējas sistemātiskāk iegūt un analizēt attiecīgus datus, lai uzlabotu *BONUS* radītās ietekmes uzraudzību, un pastiprinās attiecīgo rezultātu paziņošanu attiecīgajiem Komisijas dienestiem.

Komisija vēlas pateikties ekspertu grupai par tās ziņojumu, kas sagatavots pēc programmas *BONUS* starposma izvērtēšanas.